

Mišljenja odgajatelja o primjeni razvojne biblioterapije

Vrabec, Nika

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education in Rijeka / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:077035>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Nika Vrabec

**Mišljenja odgajatelja o primjeni razvojne
biblioterapije**

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

**Mišljenja odgajatelja o primjeni razvojne
biblioterapije**
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Inkluzivni odgoj i obrazovanje
Mentor: dr. sc. Sanja Skočić Mihić, docent
Student: Nika Vrabec
Matični broj: 0299010015

U Rijeci, rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

SAŽETAK

U radu se obrađuje tema razvojne biblioterapije, način primjene i učinci te uloga u poticanju inkluzivnih vrijednosti u skupinama. Cilj ovog rada bio je utvrditi različite dimenzije poznavanja, korištenja i iskustva odgajatelja u području razvojne biblioterapije i specifično priče koja pomaže, neka obilježja radnog mjesta (broj djece s posebnim potrebama i podrška stručnih suradnika), te postoji li povezanost među navedenim dimenzijama. Istraživanje je provedeno na 259 odgajatelja iz pet gradova Primorsko-goranske i Istarske županije.

Rezultati su pokazali kako odgajatelji izvještavaju o relativno niskoj zastupljenosti djece s posebnim potrebama u skupinama. Većina odgajatelja navodi da ima podršku stručnih suradnika, iako tek 10% njih ima dostupnu podršku pojedinih profila stručnjaka (logopeda i socijalnog pedagoga). Pojam razvojne biblioterapije nije afirmiran iako se u radu odgajatelja u velikoj mjeri koristi pripovijedanje priča koje pomažu.

Zaključeno je kako su odgajatelji koji učestalije pripovijedaju u svojem radu, upoznati s pojmom razvojne biblioterapije, u radu češće koriste slikovnice i priče te iskazuju veće uživanje u čitanju. Nedovoljna upoznatost odgajatelja s pojmom razvojne biblioterapije može se povezati i s oskudnim održavanjem edukacija upravo na tu temu.

Rezultati istraživanja ukazuju na potrebu provođenja edukacija s temom razvojne biblioterapije kako bi došlo do njezine afirmacije u odgojno-obrazovnom kontekstu Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Razvojna biblioterapija, dječji vrtić, odgajatelj, inkluzija, inkluzivne vrijednosti

ABSTRACT

The paper deals with the topic of bibliotherapy, different types of bibliotherapy, ways of use and effects that this method has on a single person or the

atmosphere in the places of education such as kindergarten. The aim of this paper is to examine kindergarten teachers recognition of children with special needs and availability of professional associate, knowing of the terms related to bibliotherapy and relationship between knowledge and use of bibliotherapy in kindergarten. The research was conducted on 259 kindergarten teachers from five towns in Primorsko-goranska and Istarska County. Research has shown that kindergarten teachers are not very familiar with term of bibliotherapy even though they often use therapeutic stories in kindergarten. In addition, kindergarten teachers who often read to children, get acquainted with the above-mentioned concepts, they use picture books and stories more often, and show greater enjoyment of reading.

The research has shown that there is a great need of workshops on the topic of bibliotherapy so it can be recognized in the context of early and preschool education.

Keywords: Bibiotherapy kindergarten, kindergaten teacher, inclusion, inclusive values

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. INKLUZIVNI ODGOJ I OBRAZOVANJE	2
2.1. Inkluzivne vrijednosti u zajednici	3
2.2. Razvojna biblioterapija	4
2.3. Načela i faze primjene biblioterapije	7
2.4. Učinci biblioterapije	7
3. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA	12
3.1. Problem istraživanja	12
3.2. Cilj istraživanja	13
4. METODA	14
4.1. Uzorak ispitanika	14
4.2. Mjerni instrument	15
4.3. Način provođenja istraživanja	17
4.4. Obrada podataka	17
5. REZULTATI I RASPRAVA	18
5.1. Obilježja inkluzivnih okruženja	18
5.1.1 Odgajateljeva procjena zastupljenost djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u skupini	18
5.1.2. Odgajateljeva procjena dostupnosti podrške stručnih suradnika	21
5.2. Poznavanje pojmova iz razvojne biblioterapije	22
5.3. Pohađanje edukacija iz područja razvojne biblioterapije	25
5.4. Iskustva odgajatelja te potreba za podrškom za primjenom razvojne biblioterapije	26

5.5. Učestalost pripovijedanja priča koje pomažu	29
5.6. Postupci i aktivnosti odgajatelja prilikom i nakon čitanje ili pričanja priča	30
5.7. Povezanost odgajateljske učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže s njegovom percepcijom različitih aspekata njene primjene	33
6. ZAKLJUČAK	37
7. LITERATURA:.....	39
8. PRILOZI.....	41

1. UVOD

U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju djeca rane i predškolske dobi su u najintenzivnijom periodu razvoja te su pod utjecajem roditeljskih i institucionalnih vrijednosti. U suvremeno doba u kojem djeca provode velik dio vremena u institucionalnom odgoj i obrazovanju, odgajateljska profesija postaje zahtjevnija osobito u radu s djecom koja manifestiraju neprimjerena ponašanja i socio-emocionalne teškoće. Djetetov jezik je drugačiji od svijeta odraslih, a tome u susret dolaze djela iz područja dječje književnosti koja mu pobuđuju maštu i razumijevanje svijeta upravo zbog toga što se u njima govori jezikom koji je djetetu razumljiv.

Bettelheim (2000) priče naziva odgojnim sredstvom i pomoći pri odrastanju jer one ohrabruju, podržavaju i potiču djecu na unutrašnji rast. U njima se likovi susreću s različitim teškoćama koje ih poistovjećuju s djecom – čitateljima/slušateljima.

Ayalon (1995) navodi kako primjerena, „dječja“ literatura, može pomoći odgajateljima u prevenciji problematičnog ponašanja ili loših navika, poput mokrenja u krevet, strahova, mucanja, teškoća u odnosima s okolinom i slično, svojstvenih za djecu rane i predškolske dobi. Biblioterapijom najčešće nije moguće u potpunosti ukloniti stres, no kroz nju ćemo osnažiti dijete kako bi se na što lakši način suočilo s problemima te kako bi spoznalo da za njegov problem uvijek postoji rješenje. Kroz priče se djeci daje do znanja da nisu sama i da se njihovi problemi mogu riješiti, a isto tako, priče djecu na zabavan i njima prilagođen način uče prihvatljivijim oblicima ponašanja i potiču njihovu kreativnost.

U radu će se dati pregled teorijskih spoznaja o razvoju biblioterapije, njenim načinima primjene i učincima koje ona ima na pojedinca. Istraživački dio rada usmjeren je na ispitivanje mišljenja odgajatelja o upoznatosti pojmova vezanih za razvojnu biblioterapiju, učestalost i način primjene priča koje pomažu u odgojno-obrazovnom radu i edukacijama koje su pohađali.

2. INKLUZIVNI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Pojam inkluzije „podrazumijeva nov odnos prema različitosti, potiče međusobno podržavanje izgrađuje nove ideje, ističe različite mogućnosti, a ne nedostatke. U inkluziji se ne rabe pojmovi poput „prosječan“ ni „normalan“, „ispodprosječan“ ni „abnormalan“. Ne izdvaja ni jednu kategoriju učenika u posebne uvjete, nego osigurava pomoć i podršku svima u redovitom okruženju“ (Zuckerman, 2016, str. 16). Sukladno tome, u Republici Hrvatskoj inkluzivni odgoj i obrazovanje reguliran je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (2013) i Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i naobrazbe (2008).

Prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe (2008) djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama dijele se u dvije kategorije: dijete s teškoćama i darovito dijete. Dijete s teškoćama je „dijete s utvrđenim stupnjem i vrstom teškoće po propisima iz socijalne skrbi, koje je uključeno u redovitu i/ili posebnu odgojnu skupinu u dječjem vrtiću, ili posebnu odgojno-obrazovnu ustanovu“ (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008). Darovito dijete je „dijete kojem je utvrđena iznadprosječna sposobnost u jednom ili više područja uključeno u jasličke i vrtićke programe predškolskog odgoja i naobrazbe“ (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Djecom s teškoćama u smislu Državnog pedagoškog standarda odgoja i naobrazbe (2008) smatraju se „djeca s oštećenjem vida, djeca s oštećenjem sluha, djeca s poremećajima govorno-glasovne komunikacije, djeca s promjenama u osobnosti uvjetovanim organskim čimbenicima ili psihozom, djeca s poremećajima u ponašanju, djeca s motoričkim oštećenjima, djeca sniženih intelektualnih sposobnosti, djeca s autizmom, djeca s višestrukim teškoćama i djeca sa zdravstvenim teškoćama i neurološkim oštećenjima“ (Čl 4.)

2.1. Inkluzivne vrijednosti u zajednici

Igrić i suradnici (2015) ističu kako je inkluzivni pristup usmjeren na ostvarivanje osjećaja pripadnostima i partnerstva između svih sudionika odgoja i obrazovanja. Da bi se ovakav način obrazovanja mogao provesti, potrebno je mijenjat uloge i stavove ljudi, ali i ustrojstvo samih odgojno-obrazovnih ustanova u svrhu ostvarivanja akademskog, ponašajnog i socijalnog uspjeha sve djece (Lipsky i Gartner, 1996; prema Igrić i sur., 2015) Smatra se da su ustanove s inkluzivnim usmjerenjima najbolja prevencija za nestanak diskriminacije jer grade zajednicu gdje se razvijaju vrijednosti humanizma i tolerancije jer se svako dijete prepoznaje kao ravnopravan i vrijedan član zajednice. U takvim ustanovama eliminira se izolacija te se potiče na uvažavanje različitosti što dovodi do razvijanja inkluzivnih vrijednosti u zajednici.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) u svojim vrijednostima ističe humanizam i toleranciju u kojima se spominje kako je vrtić mjesto u kojemu djeca uče prepoznati svoje i tuđe potrebe, poštovati različitosti i izgrađivati odnose s drugima na način da stvaraju okruženje koje obogaćuje kvalitetu života svih sudionika zajednice, što znači da promovira inkluziju djece s posebnim potrebama te omogućuje ostvarivanje jednakih prava za svu djecu.

2.2. Razvojna biblioterapija

Čitanje, kao izvor znanja, nudi čovjeku različite spoznaje o sebi i svijetu koji ga okružuje (Bašić, 2011). Autorica Pokorny (2012.) ističe kako je iscjeljujuća i ozdravljjuća moć priča kao tehnika odavno korištena u svrhu liječenja. Primjerice, šamani su poeziju koristili u religijske svrhe, a u starom su Egiptu pacijentima propisivali riječi kao lijek. Svrha tih propisanih riječi kao lijeka, bila je da se narušeno duševno stanje čovjeka vrati u ravnotežu. Danas se još uvijek, u mnogim afričkim kulturama, riječi i stihovi tradicionalno izgovaraju za potrebe liječenja.

U hrvatskoj literaturi oskudni su podatci o razvojnoj biblioterapiji. Najobuhvatnije se tom temom bavi autorica Bašić (2011) pa se u nastavku navodi povijesni razvoj biblioterapije. Navodi da pojam biblioterapija proizlazi iz dviju grčkih riječi – *biblion* (knjiga) i *therapeia* (liječenje). Prvi put termin biblioterapija koristi Samuel Crothers 1916. godine u članku izdanom u časopisu *Atlantic Monthly*. Crothers biblioterapiju definira kao „program aktivnosti utemeljen na interaktivnom procesu između medija i ljudi koji ga doživljavaju“, a koji je primjenjiv u institucionalnom i društvenom kontekstu uz korištenje didaktičke ili imaginativne literature kojeg vodi jedan ili više profesionalaca (Crothers, 1916 prema Bašić, 2011). Cilj biblioterapije prema Crothers (1916) opisan je kao omogućavanje pojedincu da spozna sebe samoga u trenucima mira, ali i da prihvati promjene koje nastaju u razdobljima nemira (Bašić, 2011).

Tek je godine 1961. riječ biblioterapija uvedena u rječnik, a njezino značenje potvrđeno je pet godina poslije. Tadašnja definicija biblioterapije bila je sljedeća: „Biblioterapija je upotreba biranih materijala za čitanje u terapeutske svrhe, u medicini i psihijatriji također. To je vođenje do rješavanja osobnih problema kroz direktno čitanje“ (Webster's Third New International Dictionary 1961 prema Bašić, 2011). Autorica Sabljak (2012) nadopunjuje pojam biblioterapije te ju predstavlja

kao svaku planiranu i unaprijed pripremljenu upotrebu književnih djela kao pomoćnu metodu u psihoterapiji. Autorica ističe kako se biblioterapija može preventivno i rekreativno ugraditi u niz čitateljskih programa za vrlo široku populaciju, izvaninstitucionalnu i nekliničku, a može biti i pomoć u stresnim situacijama.

Bašić (2011) navodi osnovna tri tipa biblioterapije: institucionalnu, kliničku i razvojnu. Institucionalna biblioterapija provodi se s pojedincem ili grupom čiji su sudionici najčešće medicinski ili psihički pacijenti koje u procesu vodi tim psihijatar a i knjižničara, a provodi se u institucijama ili privatno. Ovaj oblik biblioterapije informativan je, a u cilju mu je dobivanje uvida u stanje pacijenta. Klinička terapija grupna je aktivnost u kojoj sudjeluju osobe s emocionalnim problemima i problemima u ponašanju, uz vođenje psihijatra i knjižničara. Proces se odvija institucionalno ili privatno, a tehnika rada je usmjerena na diskusiju o materijalu koji se obrađuje na način da klijent samoreflektira svoja ponašanja te na taj način spozna kako da promjeni svoje ponašanje. Razvojna biblioterapija se u pravilu provodi kao grupna aktivnost u koju su uključene osobe koje su se u nekom trenutku života pronašle u kriznoj situaciji i cilj im je promijeniti svoje ponašanje pomoću samoaktualizacije. Metoda koja se koristi u ovom tipu biblioterapije je diskusija o materijalu s naglaskom na klijentov pogled na sebe samog, a može ju provoditi knjižničar, pedagog, profesor ili učitelj, što ujedno znači da su društveni prostori mjesta gdje se ovaj oblik biblioterapije provodi. Razvojna biblioterapija posebnu vrijednost ima u radu s djecom i mladeži, iz razloga što razvoj mladog čovjeka donosi prekretnice - periode, u kojima je važno razviti vlastiti identitet, samopouzdanje, naučiti komunicirati i rješavati probleme koje nosi život. Važno je spomenuti kako se ova vrsta biblioterapije često provodi i preventivno sa zdravim pojedincima kada je u cilju spriječiti pojavu nezdravih ponašanja i navika.

Različiti autori navode glavne književne oblike za korištenje u provođenju biblioterapije te su to pretežito poezija, bajka, basna, pustolovni roman i realistička priča. Svaki od navedenih oblika primjeren je za određenu svrhu i dob čitatelja.

Crnković (1980.) opisuje dječju poeziju kao vrstu čije su specifičnosti jednostavnost, stil pisanja razumljiv djeci i govor o stvarima koje ih okružuju i s kojima su djeca upoznata. Najčešće je kratka, funkcionalna i jasnog značenja. Ona je vezana za dječji život i njihove svakodnevne radnje, a postoji nekoliko oblika dječje poezije: uspavanke, brojalice, nabrajalice, zagonetke i brzalice.

Škrbina (2013) opisuje bajke kao izmišljene priče koje krase čarolije i personificirani likovi, a u okviru biblioterapije, pogodne su kao literatura za djecu rane i predškolske te rane školske dobi. Djeca u toj dobi imaju vrlo bujnu maštu, a upravo bajke svojim uzbudljivim događajima potiču razvoj mašte te zadovoljavaju dječju želju za pustolovinom. Čudina – Obradović (2002) ističe da bajke omogućuju djetetu da spozna postojanje dobra i zla, ali ga istovremenu uči da je dobro ono koje će prevladati i biti nagrađeno. Upravo zbog takve pozitivne predvidljivosti, dijete osjeća sigurnost i ovladavanje situacijom, te će to moći pretočiti u stvarni život.

Crnković (1980) pojašnjava književni oblik basne kao sažetu epsku formu koja se temelji na dijaloškom sukobu među likovima. Likovi u basni su životinje koje su okarakterizirane ljudskim osobinama. Svaki lik prikazuje neku tipičnu ljudsku osobinu. Basnom se djecu poticajno uvodi u etičku problematiku, a ona utječe na socijalno oblikovanje djetetove ličnosti i razvoj moralnih vrijednosti.

Pustolovni roman važan je dio dječje literature iz razlog što djeca maštaju o pustolovinama, zgodama i dalekim putovanjima, no takvi su romani primjereniji nešto starijoj djeci školskog uzrasta.

2.3. Načela i faze primjene biblioterapije

Škrbina (2013) ističe se kako bi svaki biblioterapijski proces trebao u pojedincu izazvati određene reakcije, zbog kojih i dolazi do pozitivnog učinka na pojedinca. Biblioterapijski proces u pravilu se sastoji od četiri faze, koje se nazivaju identifikacija, projekcija, katarza i uvid. U prvoj fazi, identifikaciji, čitatelj se može prepoznati i identificirati s likovima iz literature. Djeca, zbog svoje maštovitosti i kreativnosti, puno lakše postižu identifikaciju s likovima iz literature koristeći sposobnost vizualizacije. Ova faza od velike je važnosti, jer bez njezinog ostvarivanja nije moguće ni ostvariti ostale faze biblioterapije. U fazi projekcije čitatelj svoje osjećaje i sebe projicira u lik s kojim se identificirao, odnosno u lik iz literature. Tada, iz nove pozicije ispituje vlastite stavove i reakcije koje su njegova ponašanja probudila u drugim ljudima. Katarza ili emocionalno rasterećenje, treća je faza biblioterapije. Čitanjem se pojedinčeve emocije izražavaju lakše nego drugim metodama. S obzirom da je u ovom trenutku pojedinac povezan s likom iz literature, svoje emocije će „podijeliti“ i na taj način se emocionalno rasteretiti i doživjeti olakšanje, odnosno doći do katarze. Posljednja faza biblioterapije je uvid, u kojoj čitatelj uočavanjem vlastitih reakcija postiže razinu svijesti pomoću koje lakše rješava probleme i uspijeva se nositi s izazovima koji ga čekaju u budućnosti.

2.4. Učinci biblioterapije

Bašić (2011) ističe kako je biblioterapija proces koji pojedincu pruža mogućnost poistovjećivanja s karakterom o kojem čita te mu na taj način omogućuje emocionalnu uključenost u problem što mu olakšava shvaćanje vlastite situacije. Osim toga, ona povećava samorazumijevanje te povećava osjetljivost za interpersonalne probleme, razvija kreativnost i potiče pozitivan način razmišljanja, a Sabljak (2012) nadopunjuje kako je visoko motivirajuća u jačanju samopouzdanja, osnaživanju životne želje i zainteresiranosti za „rad na sebi“. Osim toga, Bašić

(2011) ističe kako se putem biblioterapije osoba rješava napetosti te uči kako se osloboditi negativnih emocija koje su u nekim trenucima prevladavajuće.

Priče rješavaju probleme poput suparništva, posesivnosti, problema u ponašanju, agresivnosti, neposlušnosti, lijenosti i slično. Dijete prije čitanja priče mora razumjeti što se događa u njegovom svjesnom „ja“ te mu je samim time omogućeno da riješi probleme koji se zbivaju u njegovoj podsvijesti (Bettelheim, 2000). Pri odabiru ili pisanju priča namijenjenih djeci važno je da one budu terapeutske, a ne moralizatorne. Terapeutske priče potiču dijete na promjenu u ponašanju putem metafora i metaforičkih slika što uzrokuje puno trajniju i učinkovitiju promjenu u odnosu na onu zasnovanu na upozoravanjem i utjeravanjem straha od posljedica. Terapeutske priče su nježne i one na neki način „razumiju“ dijete i djetetovo iskustvo, a istovremeno im je u cilju poticati djetetovu želju za rastom i razvojem u što boljem smjeru (Perrow, 2013). Priča mora biti koncipirana na način da se u njoj dijete može pronaći i poistovjetiti se s glavnim likom, koji bi trebao sadržavati glavne osobine samog djeteta. Priča treba biti prilagođena razvojnoj dobi djeteta da bi dijete shvatilo problem, da bi se moglo identificirati s junakom. Dijete mora imati jasnu i jednostavnu sliku o onome što se zbiva. Priča mora dijete zabavljati i u njemu pobuđivati radoznalost i maštu te mu na taj način otkriti osjećaje, istovremeno odgovarajući na probleme s kojima se dijete susreće i graditi samopouzdanje za budućnost (Bettelheim, 2000). Da bi biblioterapija bila kvalitetna, ključno je odabrati dobar materijal za čitanje jer ako djetetu odabrana literatura nije zanimljiva i bliska, ako ono u priči ne prepozna sebe i svoje interese, biblioterapija neće imati željeni efekt. Dakle, najvažnije je da glavni lik u odabranoj literaturi bude netko tko je djetetu psihološki blizak, na koga će ono reagirati i s njime poistovjetiti. Kroz dobro odabranu literaturu, djeca će spontano i otvoreno razgovarati o doživljajima i osjećajima likova, odnosno o samome sebi. Biblioterapijom se ostvaruje vidljiv napredak s djecom koja iskazuju otpor prema izravnom razgovoru o

svojim osjećajima te zbog toga pate od emocionalnih napetosti, jer ne mogu otvoreno komunicirati s drugima i introvertnom djecom (Škrbina, 2013).

U biblioterapiji se danas koriste pretežno pisana terapijska djela, a zatim knjige samopomoći, koje postoje za sve dobne skupine, pa tako i za djecu. Uglavnom su primjerene djeci iznad osam godina, no postoje i one izrađene kao kombinacija slikovnice i knjige savjeta, šarene i vizualno privlačne djeci rane i predškolske dobi, a koje sadrže praktične savjete za dijete koje ono treba usvojiti i primijeniti u interakcijama s okolinom kako bi razvijalo socijalne vještine, naučilo poželjne oblike ponašanja i sl. Bajke, romani, poezija i pripovijetke mnogo su učinkovitije za pomno određene probleme, uzraste, kao i čitalačko društvo. Kod djece se one mogu koristiti za rješavanje problema poremećaja prehrane, teškoća u emocionalnom izražavanju, agresije, problema rizičnog ponašanja, opsesivno-kompulzivnog poremećaja i sl. (Škrbina, 2013).

1.3. Uloga odgajatelja u provođenju biblioterapije

U dječjim vrtićima odgajatelji mogu primjenjivati biblioterapiju prvenstveno ispravnim odabirom literature. Primjerena, „dječja“ literatura, može pomoći odgajateljima u prevenciji problematičnog ponašanja ili loših navika, poput mokrenja u krevet, strahova, mucanja, teškoća u odnosima s okolinom i slično, svojstvenih za djecu rane i predškolske dobi. Biblioterapijom najčešće nije moguće u potpunosti ukloniti stres, no kroz nju ćemo osnažiti dijete kako bi se na što lakši način suočilo s problemima te kako bi spoznalo da za njegov problem uvijek postoji rješenje. Kroz priče za djecu, ona usvajaju nove sadržaje i prihvatljivo ponašanje. Čitanje priča s poukom, posebno je dobro za djecu koja iskazuju agresivne oblike ponašanja jer kroz likove iz priče nerijetko prepoznaju (svoje) neprihvatljivo ponašanje. Uz to, čitanje djeci pomaže u razvijanju pažnje i koncentracije, što je posebno korisno za djecu s poremećajem pažnje. Kroz priče se djeci daje do znanja da nisu sama i da se njihovi

problemi mogu riješiti, a isto tako, priče djecu na zabavan i njima prilagođen način uče prihvatljivijim oblicima ponašanja i potiču njihovu kreativnost (Ayalon, 1995).

Šimunović (2002) navodi kako je pri provođenju biblioterapije s djecom poželjno da tada bude prisutna grupa do osmero djece, a od iznimne je važnosti da odgajatelj svu djecu dobro poznaje kako bi im se prilagodio i znao reagirati u određenim situacijama. Također, bitno je da se sva djeca međusobno poznaju i da među njima nema napetosti koje bi mogle dovesti do sukoba. Važno je da se svi članovi grupe tijekom čitanja međusobno vide (sjede u krugu), kako bi mogli nesmetano neverbalno komunicirati, a odgajatelj mora sjesti među djecu kao ravnopravni član. Prije samog čitanja, važna je kvalitetna priprema odgajatelja. On treba vješto odabrati tekst prilagođen dobi i potrebama djece te mora vladati vještinama koje će mu omogućiti vješto i dramatično pripovijedanje. Uz to, odgajatelj treba znati djecu poticati na aktivnu suradnju i uspostaviti kontakt s njima preko sadržaja koji čita. Prilikom čitanja, odgajatelj treba voditi računa o dobi djece te psihičkoj strukturi njihovih iskustava, emocionalnoj osjetljivosti, motiviranosti i ostalim bitnim faktorima, kako kod djece ne bi izazvao pretjeranu emocionalnu reakciju. Naravno, što je dijete mlađe, priča treba biti jednostavnija i kraća, sa mnoštvom slika koje će mu pomoći pri shvaćanju pojmova.

Dobro postavljena biblioterapija u području odgoja i obrazovanja uključuje četiri elementa: predčitanje, vođeno čitanje, diskusiju nakon čitanja i rješavanje problema. Predčitanje se odnosi na odabir adekvatne literature od strane odgajatelja, učitelja ili nastavnika, pri čemu se u obzir uzimaju kronološka dob, razina čitanja, spol i interesi djece. Nakon odabira literature slijedi razgovijetno „vođeno“ čitanje odabrane priče o kojoj se potom diskutira, iznose se dojmovi i dijele se osobna iskustva. Završni stupanj, koji je ujedno i najznačajniji, jest rješavanje problema, koje najčešće proizlazi razumijevanjem teksta i razgovora o njemu, a omogućuje uvid u problem i pronalaženje njegovih rješenja (Forgan, 2002 prema Škrbina, 2013).

Faze biblioterapije koje navodi Pokorny (2012) su: priprema, uvodni dio, glavni dio i završni dio. Priprema je faza koja se odnosi na odabir književnog djela, kada je potrebno sagledati nekoliko čimbenika, a od njih je najvažnija emocionalna komponenta. Važno je da voditelj poznaje korisnike i njihove istinske poruke te to koristi kako bi pronašao idealan oblik literature. U uvodnom dijelu biblioterapije voditelj stvara ugodnu i opuštajuću atmosferu kako bi korisnicima omogućio da se opuste i oslobode te budu iskreni u dijeljenju svojih osjećaja. Glavni dio se sastoji od uvodnog razgovora kojeg vodi voditelj, nakon čega slijedi čitanje svim članovima grupe koje je ponekad prekinuto razgovorom o pročitanoj i poticajnim pitanjima za korisnike. Tada se razgovara o njihovim osjećajima i asocijacijama koje su izazvane pročitanim. Posljednji, odnosno završni dio odnosi se na poticajan razgovor s korisnicima nakon kojeg oni donose određene zaključke, iznose svoje osjećaje i priče iz osobnog iskustva.

3. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA

3.1. Problem istraživanja

U suvremenim inkluzivnim skupinama važno je oblikovanje inkluzivnih vrijednosti u zajednici djece kako bi tipični vršnjaci razvili primjerena ponašanja i osvijestili važnost podrške djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Termin razvojne biblioterapije slabo je zastupljen u odgojno-obrazovnoj praksi odgajatelja iako je čitanje i pričanje priča i slikovnica zastupljeno kao jedna od aktivnosti prilikom rada odgajatelja. Upravo zbog toga, problem istraživanja bio je usmjeren na procjenu odgajatelja o zastupljenosti djece s posebnim potrebama (djeca koja pokazuju razvojna odstupanja, dokumentaciju o teškoći u razvoju, potencijalnu darovitost i potencijalnu darovitost i teškoću u razvoju) i dostupnost stručnih suradnika koja se povezuje s kompetencijama odgajatelja na području provođenja razvojne biblioterapije, odnosno njihovu potrebu za podrškom stručnih suradnika u toj domeni. Problem je usmjeren i na upoznatost odgajatelja s pojmovima razvojne biblioterapije i njoj srodnih pojmova (terapeutska priča, priča koja pomaže i problemska slikovnica), njihovog korištenja u radu s djecom (redovnog razvoja, ali i djecom koja pokazuju razvojna odstupanja i/ili potencijalnu darovitost) gdje se pokušala doznati učestalost, načini primjene književnih djela i općenito odgajateljeva zainteresiranost za cijeli proces pripovijedanja.

3.2. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi mišljenja odgajatelja o primjeni razvojne biblioterapije pri čemu su specifični ciljevi:

1. Utvrditi odgajateljevu procjenu zastupljenosti djece s posebnim potrebama u odgojno-obrazovnim skupinama i dostupnost stručnih suradnika
2. Utvrditi odgajateljevu razinu poznavanja pojmova iz područja razvojne biblioterapije, sudjelovanja na edukacijama i iskustva u primjeni
 - 2.1. Utvrditi odgajateljevu razinu poznavanja pojmova priča koja pomaže, problemska slikovnica, terapijska priča i razvojna biblioterapija
 - 2.2. Ustanoviti pohađanje edukacija iz područja razvojne biblioterapije
 - 2.3. Ispitati odgajateljeva iskustva u primjeni razvojne biblioterapije
3. Utvrditi razinu iskustva, učestalost pripovijedanja priče koja pomaže i načina primjene
 - 3.1. Ispitati osobna i profesionalna iskustva odgajatelja s čitanjem priča i potrebom za podrškom
 - 3.2. Utvrditi učestalost pripovijedanja priča koje pomažu
 - 3.3. Utvrditi postupke i aktivnosti odgajatelja prilikom i nakon upotrebe priča koje pomažu
4. Utvrditi povezanost između odgajateljeve učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže s njegovim znanjem, iskustvom i mišljenjima te percepciji odgajatelja o zastupljenosti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

4. METODA

4.1. Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 259 odgajatelja ($\bar{X}$ =248, $M=1$) s područja 5 gradova: Rijeke 48% ($N=124$), Pule 26% ($N=68$), Svete Nedelje 13% ($N=34$), Pazina 7% ($N=18$) i Rovinja 6% ($N=15$). Prosječna starosna dob odgajatelja iznosila je 42 godine, s time da je najmlađi odgajatelj imao 21 godinu dok je najstariji odgajatelj imao 64 godine ($SD=42$; $Min=21$; $Max=64$). Prosječni radni staž je 18 godina ($SD=18$; $Min=0.5$; $Max=43$).

Na pitanje o vrsti zaposlenja odgovorilo je 247 odgajatelja. Broj odgajatelja zaposlenih na određeno je 21% ($N=55$) dok je njih 73% ($N=191$) zaposleno na neodređeno. Prema zvanju 1,5% ($N=4$) su pripravnici, 85% ($N=220$) odgajatelji, 2% ($N=5$) odgajatelji mentori dok je samo 0,5% ($N=1$) odgajatelj savjetnik. Od ukupnog uzorka, 29 odgajatelja nije odgovorilo na ovo pitanje.

Na pitanje o stručnoj spremi odgovorilo je 252 odgajatelja, od kojih 5% ($N=12$) ima završenu srednju stručnu spremu, 61% ($N=159$) ima završen dvogodišnji stručni studij, trogodišnji stručni studij završilo je 13% ($N=34$) odgajatelja, trogodišnji sveučilišni studij 10% ($N=26$), a petogodišnji sveučilišni studij 8% ($N=21$). U odgojnim skupinama ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje ($N=256$) broj djece se kreće od minimalnih 3 do maksimalnih 29 djece, što čini prosjek od 19 djece po skupini ($SD=19$; $Min=3$; $Max=29$).

Odgajatelji koji su se izjasnili po pitanju broja djece s razvojnim odstupanjima je 96% ($N=248$). Od tog broja, 40 % odgajatelja se izjasnilo kako u skupinama nemaju djece s razvojnim odstupanjima, dok ih 24% procjenjuju da je u skupini jedno dijete s razvojnim odstupanjima, 15% ih smatra da su u skupini dva djeteta s razvojnim odstupanjima, a o troje i više djece s razvojnim odstupanjima izjasnilo se 15% odgajatelja.

O broju djece koja imaju dokumentaciju o teškoći u razvoju izjasnilo se 97% odgajatelja (N=251) od čega ih 69% navodi kako nemaju djece koja imaju dokumentaciju, 20% imaju jedno dijete koje ima dokumentaciju, a 4% koji imaju dvoje djece s dokumentacijom i oko 3% odgajatelja s troje i više djece koja posjeduju dokumentaciju o teškoći u razvoju.

Broj odgajatelja koji je odgovorio na pitanje o iskustvu rada s djecom s teškoćama bio je 98% (N=253) od čega ih je 73% (N=188) odgajatelja reklo kako ima iskustvo, a njih 25% (N=65) navodi kako nema iskustva u radu s djecom s teškoćama u razvoju. Odgajatelji koji su naveli da imaju iskustva u radu s djecom s teškoćama (N=188), u sljedećem pitanju gdje su se trebali opredijeliti za vrstu skupine, njih 68% (N=177) je odgovorilo u kojoj vrsti odgojne skupine je radilo. Od toga broja, 8% navodi da je radilo u posebnoj skupini, 58% navodi da je radilo u redovnoj skupini, dok 2% odgajatelja navodi kako je radilo u svim vrstama skupina.

4.2. Mjerni instrument

Sociodemografska obilježja odgajatelja odnose se na godine radnog staža, spol, dob, vrstu zaposlenja, zvanje, stupanj obrazovanja, trenutni broj djece u odgojnoj skupini, iskustvo rada s djecom s teškoćama

Skala upoznatosti odgajatelja s terminima povezanim s razvojnom biblioterapijom sadrži sljedeća četiri pojma: razvojna biblioterapija, problemska slikovnica, terapijska priča i priča koja pomaže. Stupanj slaganja s pojedinom tvrdnjom označavao se na skali Likertovog tipa koja je sadržavala pet stupnjeva: uopće ne (1), u manjoj mjeri (2), osrednje (3), u većoj mjeri (4) i u potpunosti (5).

Skala mišljenja odgajatelja o nekim aspektima povezanim s razvojnom biblioterapijom sastoji se od pet tvrdnji: čitali/pričali su mi slikovnice/priče u djetinjstvu, u radu koristim slikovnice i priče, uživam u čitanju, osjećam potrebu za stručnom podrškom na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili

terapeutske svrhe, smatram da su odgajatelju potrebne veće kompetencije na ovom području. Stupanj slaganja s tvrdnjama označavao se pomoću Likertove skale od pet stupnjeva: uopće ne (1), u manjoj mjeri (2), osrednje (3), u većoj mjeri (4) i u potpunosti (5).

Skala procjene provođenja aktivnosti nakon čitanja terapeutske priče sadrži tri varijable: odgajatelj sasluša što dijete želi pričati o priči i odgovara na njegova pitanja ako ih postavi, odgajatelj analizira sadržaj i likove priče i naglasi poruku za djetetov život i odgajatelj integrira pročitane priče kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene). Format odgovora na ovoj skali je Likertovog tipa od četiri stupnja: nikad, rijetko, često ili uvijek.

Unisona varijabla *Imate li iskustva u pripovijedanju priča koje pomažu* ima format odgovora NE i DA. Na potvrđan odgovor ispitanici označavaju učestalost korištenja na skali Likertovog tipa: jednom godišnje, jednom u tromjesečju, jednom mjesečno ili jednom tjedno

Grupa unisonih varijabli koje ispituju *Učestalost čitanja problemske slikovnice i priče u odgojno-obrazovnoj skupini* tijekom doručka, za vrijeme glavne aktivnosti, prije spavanja i poslije spavanja ima format odgovora DA ili NE.

Nezavisna varijabla *Usmjeravam se čitanjem najčešće na: jedno dijete / manju skupinu djece / svu djecu* ima format odgovora DA ili NE.

Pitanje otvorenog tipa: *Molimo navedite edukacije koje ste pohađali za razvoj kompetencija iz područja primjene razvojne biblioterapije (priče i slikovnice)* kodirana su, analizirana te su izračunate frekvencije odgovora.

4.3. Način provođenja istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom ožujka 2018. godine nakon odobrenja za provođenje istraživanja Učiteljskog fakultet u Rijeci. Upitnici u tiskanoj formi distribuirani su u „Dječji vrtić Rijeka“, odnosno njegov Centar „Maestral“ uz pomoć psihologinje Centra. Dio upitnika distribuirale su suradnice Mateja Hrestak i Željka Josipović Nemec u okviru njihovih diplomskih radova u dječje vrtiće u Pazinu, Puli, Rovinju i Svetoj Nedelji.

Cilj, svrha i upute o načinu ispunjavanja upitnika, zajedno s kontakt podacima navedeni su u zaglavlju upitnika. Unutar upitnika, objašnjeni su i pojmovi problemske slikovnice i terapijske priče. Upitnik je bio anonimn, a odgovajatelji su ga dobrovoljno ispunjavali. Predviđeno trajanje ispunjavanja upitnika bilo je između 15-20 minuta. Distribucija upitnika i njegovo prikupljanje trajalo je dva tjedna.

4.4. Obrada podataka

Podaci su obrađeni statističkim programom SPSS te su izračunati osnovni statistički parametri na varijablama u upitniku. Vrijednosti varijabli prikazane su u njihovom minimumu (Min), maksimumu (Max), utvrđena je aritmetička sredina (M) i standardna devijacija (SD). Za utvrđivanje povezanosti među kontinuiranim varijablama izračunat je Spearmanov koeficijent korelacije.

Za prikaz rezultata u pojedinoj kategoriji korišten je prikaz frekvencija odgovora ispitanika. Kendel tau koeficijent je izračunat za utvrđivanje povezanosti nezavisnih dihotomnih varijabli.

5. REZULTATI I RASPRAVA

5.1. Obilježja inkluzivnih okruženja

5.1.1 Odgajateljeva procjena zastupljenost djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u skupini

Kako bi se prikazala odgajateljeva procjena zastupljenosti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u skupini u kojoj rade izračunati su osnovni statistički pokazatelji (Tablica 1).

Tablica 1. Osnovni statistički pokazatelji o zastupljenosti djece s posebnim potrebama

Broj djece...	N	Min	Max	M	SD
S razvojnim odstupanjima	248	,00	7,00	1,186	1,416
S dokumentacijom o teškoći u razvoju	251	,00	7,00	,454	1,001
S potencijalnom darovitošću	248	,00	5,00	,734	1,096
S potencijalnom darovitošću i teškoćom u razvoju	243	,00	6,00	,276	,809

Kao što je vidljivo iz Tablice 1, minimalne vrijednosti za svaku česticu su 0, što znači procjenu odgajatelja da nema djecu s posebnim obrazovnim potrebama (djecu s teškoćama i darovitu djecu). Maksimalna vrijednosti je 7 djece u skupini koja pokazuju razvojna odstupanja, 5 potencijalnu darovitost i 6 darovitost i razvojnu teškoću.

Odgajatelji navode prisutnost prosječno jedno djeteta s teškoćom u razvoju u skupini ($M=1,186$), i prosječno jedno dijete s dokumentacijom o teškoći u razvoju u dvije odgojno-obrazovne skupine. Aritmetička sredina zastupljenosti potencijalno darovite djece je 0,7, što znači manje od 1 djeteta u skupini, a 0,2, djece koja

pokazuju darovitost i teškoću u razvoju, što znači prosječno 1 darovito dijete s teškoćom u razvoju u 5 odgojno-obrazovnih skupina.

Frekvencije odgovora odgajatelja o zastupljenosti djece s teškoćama u skupinama prema iskazu odgajatelja prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2. Frekvencije odgovora odgajatelja o zastupljenosti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

Broj djece...	N (%)					
	Bez odgovora	Odgovorili	Nema	1	2	3 ili više
S razvojnim odstupanjima	11 (4%)	248 (96%)	105 (40%)	63 (24%)	39 (15%)	41 (16%)
S dokumentacijom o teškoći u razvoju	8 (3%)	251 (97%)	179 (69%)	53 (20%)	11 (4%)	8 (3%)
S potencijalnom darovitošću	11 (4%)	248 (96%)	151 (58%)	41 (16%)	35 (14%)	21 (8%)
S potencijalnom darovitošću i teškoćom u razvoju	16 (6%)	243 (94%)	205 (79%)	25 (10%)	3 (1%)	10 (3%)

Odgajatelji koji su se izjasnili po pitanju broja djece s razvojnim odstupanjima je 96% (N=248). Od tog broja, 40 % odgajatelja se izjasnilo kako u skupinama nemaju djece s razvojnim odstupanjima, 24% procjenjuju da je jedno dijete s razvojnim odstupanjima, 15% dva djeteta s razvojnim odstupanjima, a 16% odgajatelja o troje i više djece s razvojnim odstupanjima u skupini.

O broju djece koja imaju dokumentaciju o teškoći u razvoju izjasnilo se 97% odgajatelja (N=251) od čega ih 69% (N=179) navodi kako nema djece koja imaju

dokumentaciju, 20% jedno dijete, a 4% dvoje djece i oko 3% odgajatelja navodi da troje i više djece posjeduju dokumentaciju o teškoći u razvoju.

Na pitanje o potencijalnoj darovitosti djece odgovorilo je 96% odgajatelja (N=248). Više od polovine odgajatelja izjavljuje da u skupinama nema potencijalno darovite djece, 16% jedno dijete, 14% dvoje djece, a oko 8% odgajatelja procijenilo je kako ima troje ili više djece koja pokazuju potencijalnu darovitost.

O broju djece koja pokazuju potencijalnu darovitost i teškoću u razvoju izjasnilo se 94% odgajatelja (N=243) od čega njih 79% navodi da nemaju djece koja pokazuju potencijalnu darovitost i teškoću u razvoju. 10% odgajatelja imaju jedno dijete koje pokazuje potencijalnu darovitost i teškoću u razvoju, 1% odgajatelja smatra kako ima dvoje djece dok je 3% odgajatelja zaključilo kako u skupini imaju troje ili više djece s potencijalnom darovitosti i teškoćom u razvoju.

Interesantno je uočiti da više od 40% odgajatelja nije izvijestilo da su u njihovim skupinama djeca s teškoćama u razvoju, a 69% izvještava da u skupinama nemaju djece s dokumentacijom o teškoći u razvoju. Očekivano je veća pojavnost djece u skupini obzirom na suvremenu inkluzivnu obrazovnu politiku, što otvara pitanja koja nisu predmet ovog rada.

Frekvencije odgovora odgajatelja o iskustvu rada s djecom s teškoćama u odgojno-obrazovnim potrebama prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3. Odgajateljeva procjena iskustva rada s djecom s teškoćama

Iskustvo u radu...	Da	Ne
S djecom s teškoćama	188 (73%)	65 (25%)
<i>Oblik skupine</i>	177 (68%)	
Redovna	151 (58%)	
Posebna skupina	21 (8%)	
Ostale vrste skupina *	5 (2%)	

* Ostale vrste skupina: redovna, posebna i asistent; redovna i posebna; inkluzivna i posebna skupina; inkluzivna

Broj odgajatelja koji je odgovorio na pitanje o iskustvu rada s djecom s teškoćama bio je 98% (N=253) od čega ih je 73% (N=188) odgajatelja reklo kako ima iskustvo, a njih 25% (N=65) navodi kako nema iskustva u radu s djecom s teškoćama u razvoju. Odgajatelji koji su naveli da imaju iskustva u radu s djecom s teškoćama (N=188), u sljedećem pitanju gdje su se trebali opredijeliti za vrstu skupine, njih 68% (N=177) je odgovorilo u kojoj vrsti odgojne skupine je radilo. Od toga broja, 58% (N=151) navodi da je radilo u redovnoj, 10% (N=26) navodi da je radilo u posebnoj skupini, od toga 8% (N=21) odgajatelja navodi kako je radilo u posebnoj skupini dok njih 2% (N=5) navodi ostale vrste skupina (redovna, posebna i asistent, redovna i posebna, inkluzivna i posebna skupina; inkluzivna)

5.1.2. Odgajateljeva procjena dostupnosti podrške stručnih suradnika

Kako bi se prikazala odgajateljeva procjena dostupnosti podrške stručnih suradnika u skupini u kojoj rade izračunati su osnovni statistički pokazatelji koju su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4. Odgajateljeva procjena dostupnosti podrške stručnih suradnika

Podrška stručnih suradnika	Ima podršku	Nema podršku	Bez odgovora	Odgovorili
Općenito	203 (78%)	43 (17%)	13 (5%)	246 (95%)
<i>Profil stručnjaka</i>				
Psiholog	166 (64%)	49 (19%)		
Pedagog	122 (47%)	93 (36%)		
Edukacijski rehabilitator	108 (42%)	106 (41%)		
Logoped	22 (8,5%)	199 (75%)		
Socijalni pedagog	9 (3,5%)	205 (79%)		

U pitanju koje se odnosilo na to imaju li odgajatelji u radu podršku stručnih suradnika, odgovorilo je 95% (N=246) odgajatelja dok se 5% odgajatelja (N=13) nije izjasnilo o tom pitanju. Većina 78% (N=203) odgajatelja izjašnjava se da ima podršku stručnih suradnika, a tek 17% (N=43) odgajatelja navodi da nema.

Odgajatelji procjenjuju da im je najdostupnija stručna podrška psihologa 64% (N=166), zatim pedagoga sa 47% (N=122), edukacijskog rehabilitatora 42% (N=108) dok im je podrška logopeda i socijalnog pedagoga najmanje dostupna, i to 8,5% (N=22) ima podršku logopeda a 3,5% (N=9) socijalnog pedagoga.

5.2. Poznavanje pojmova iz razvojne biblioterapije

Kako bi se prikazala upoznatost odgajatelja s pojmovima priča koja pomaže, problemska slikovnica, terapijska priča i razvojna biblioterapija izračunati su osnovni statistički pokazatelji (Tablica 5).

Tablica 5. Osnovni statistički pokazatelji o upoznatosti odgajatelja s pojmovima priča koja pomaže, problemska slikovnica, terapijska priča i razvojna biblioterapija.

Upoznatost s pojmom...	N	Min	Max	M	SD
Priča koja pomaže	258	1,00	5,00	3,903	,968
Problemska slikovnica	258	1,00	5,00	3,701	1,044
Terapijska priča	256	1,00	5,00	3,641	1,015
Razvojna biblioterapija	255	1,00	5,00	2,604	1,059
Ukupno	253	1,00	5,00	3,458	0,805

Legenda: 1 – uopće ne; 2 – u manjoj mjeri; 3 – osrednje; 4 – u većoj mjeri; 5 – u potpunosti

Iz Tablice 5. vidljivo je da su minimalne vrijednosti upoznatosti s pojmovima u svim varijablama 1, dok su maksimalne vrijednosti svugdje 5. Odgajatelji su u

najvećoj mjeri upoznati s pojmom priče koja pomaže ($M=3,9$; $SD=0,968$), zatim pojam problemska slikovnica ($M=3,7$; $SD=1,044$) i pojam terapijske priče ($M=3,6$; $SD=1,015$), a s tendencijom poznavanja u manjoj mjeri s pojmom razvojne biblioterapije ($M=2,6$; $SD=1,059$).

Dobiveni rezultati poznavanja termina su očekivani, obzirom da termin i područje razvojne biblioterapije nije zastupljeno u studijskim programima.

U većoj mjeri poznaju i pojam problemskih slikovnica koji je dio sadržaja studijskog programa. Tijekom inicijalnog obrazovanja na kolegijima „Dječja književnost“ i „Slikovnica – prva knjiga djeteta“ studenti se upoznaju s problemskim slikovnicama i pričama. Termini priča koja pomaže i terapijska priča su sinonimi, i obuhvaćeni su u neformalnim oblicima edukacije, radionicama i seminarima te ih odgajatelji poznaju u većoj mjeri.

Naime, odgajatelji ovog uzorka su s riječkog i istarskog područja, od čega je jedan dio sudjelovao u edukacijama koje će biti prikazane u Tablici 7.

U cilju informiranosti o raspodjeli odgovora odgajatelja o upoznatosti s pojmovima priča koja pomaže, problemska slikovnica, terapijska priča i razvojna biblioterapija na pojedinoj čestici izračunate su frekvencije prikazane u Tablici 6.

Tablica 6. Frekvencije odgovora odgajatelja o upoznatosti s pojmovima priča koja pomaže, problemska slikovnica, terapijska priča i razvojna biblioterapija

Upoznatost s pojmom	N (%)						
	Bez odgovora	Odgovorili	Uopće ne	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
Priča koja pomaže	1 (1%)	258 (99%)	8 (3%)	11 (4%)	53 (21%)	112 (43%)	74 (29%)
Problemska slikovnica	1 (1%)	258 (99%)	11 (4%)	21 (6%)	61 (23%)	106 (41%)	59 (23%)
Terapijska priča	3 (1%)	256 (99%)	10 (4%)	21 (8%)	71 (27%)	103 (40%)	51 (20%)
Razvojna biblioterapija	4 (2%)	255 (98%)	49 (19%)	60 (23%)	95 (37%)	45 (17%)	6 (2%)

Na pitanje koje se odnosilo na poznavanja pojma priča koja pomaže, zabilježen je odgovor 99% (N=258) odgajatelja. Od tog broja, njih 3% (N=8) uopće nije upoznato s pojmom, 4% (N=11) u manjoj je mjeri upoznato s pojmom, osrednje je s pojmom upoznato 21% (N=53) odgajatelja, u većoj mjeri 43% (N=112), dok je u potpunosti s pojmom priče koja pomaže upoznato 29% odgajatelja (N=74).

Na pitanje o upoznatosti s pojmom problemske slikovnice odgovorilo je 99% (N=258) odgajatelja, od kojih je 4% (N=11) odgovorilo kako uopće ne poznaje pojam, njih 6% (N=21) poznaje pojam u manjoj mjeri, 23% (N=61) upoznato je osrednje s pojmom, 41% (N=106) upoznato je s pojmom u većoj mjeri, a njih 23% (N=59) upoznato je s pojmom problemske slikovnice u potpunosti.

Pitanje koje se odnosilo na upoznatost s pojmom terapijske priče odgovoreno je od strane 99% (N=256) odgajatelja, od čega je njih 4% (N=10) odgovorilo kako uopće ne poznaje pojam, 8% (N=21) odgovorilo je kako poznaje pojam u manjoj mjeri, 27% (N=71) poznaje pojam osrednje, njih 40% (N=103) poznaje pojam u većoj mjeri, a njih 20% (N=51) poznaje pojam u potpunosti.

Na pitanje o pojmu razvojne biblioterapije odgovorilo je 98% odgajatelja (N=255). Petina odgajatelja (19%, N=49) izjašnjava se da ne poznaje pojam, 23% (N=60) poznaje ga u manjoj mjeri, 37% (N=95) osrednje, 17% (N=45) u većoj mjeri, dok je samo njih 2% (N=6) upoznato s pojmom u potpunosti.

Analiza odgovora pokazuje da više od polovice odgajatelja poznaju termin razvojna biblioterapija u manjoj mjeri ili osrednje dobro, što je svakako bilo za očekivati. Naime, u odgoju i obrazovanju spominju se slikovnice i priče koje se koriste u terapijsku svrhu, ali pojam razvojne biblioterapije nije afirmiran u hrvatskom odgojno-obrazovnom kontekstu.

5.3. Pohađanje edukacija iz područja razvojne biblioterapije

Pohađanje edukacija odgajatelja iz područja razvojne biblioterapije ispitano je kroz pitanje otvorenog tipa: „*Molimo navedite edukacije koje ste pohađali za razvoj kompetencija iz područja primjene razvojne biblioterapije (priče i slikovnice)*“

Tablica 7. Edukacije iz područja razvojne biblioterapije koje su odgajatelji pohađali

Sudjelovanje na edukacijama iz područja primjene razvojne biblioterapije (priče i slikovnice)	f (%) N	
	Bez odgovora	Odgovorili
	72% (N=186)	28% (N=73)
Odgajatelji navode temu ili nositelja edukacije		23% (N=60)
Tema edukacije		17%
Terapeutska priča		12% (N=32)
Slikovnica		3% (N=7)
Utjecaj bajki		1% (N=3)
Pripovijedanje		0,1% (N=2)
Nositelj edukacije		6%
Vrtić (stručni suradnici)		1,5% (N=4)
Gradska knjižnica Rijeka		1,5% (N=4)
Portić – edukacija „Tete pričalice“		1,1% (N=3)
Lessac – program cjeloživotnog učenja		0,1% (N=2)
Radionice i stručne grupe o ovoj temi		0,1% (N=2)
Unicef – program „Rastimo zajedno“		0,03% (N=1)

Iz tablice je vidljivo kako je 23% odgajatelja odgovorilo na pitanje navodeći temu ili nositelja edukacije. Od tog broja, edukacijama na temu terapeutske priče sudjelovalo je 12% (N=32), edukacijama na temu slikovnice prisustvovalo je 3% (N=7), na edukacijama vezanim za utjecaj bajki sudjelovalo je 1% (N=3) odgajatelja

dok je edukacijama o pripovijedanju sudjelovalo 0,1% (N=2). Odgajatelji koji su prisustvovali edukacijama koje su vodili stručni suradnici unutar vrtića ili u programima Gradske knjižnice Rijeka bilo je 1,5% (N=4), njih 1,1% (N=3) pohađalo je edukacije u sklopu udruge Portić (Tete pričalice). Edukacijama u programu cjeloživotnog učenja – Lessac metodi sudjelovalo je 0,1% (N=2) odgajatelja, a isti broj odgajatelja prisustvovao je u edukacijama o pripovijedanju i radionicama i stručnim grupama o ovoj temi. U UNICEF-ovom programu Rastimo zajedno sudjelovalo je 0,03% (N=1) odgajatelja.

Temeljem analize odgovora odgajatelja vidljivo je da je nešto više od četvrtine odgajatelja sudjelovalo na različitim edukacijama od kojih dominiraju edukacije iz područja Terapeutske priče na kojima je sudjelovalo 12% odgajatelja, zatim edukacije na temu Slikovnice te edukacije koju su organizirane u sklopu Dječjih vrtića od strane stručnih suradnika i Gradske knjižnice Rijeka.

5.4. Iskustva odgajatelja te potreba za podrškom za primjenom razvojne biblioterapije

Osnovni statistički pokazatelji koji se odnose na iskustva odgajatelja s čitanjem priča te njihova potreba za podrškom prilikom primjene razvojne biblioterapije prikazani su u Tablici 8.

Tablica 8. Osnovni statistički pokazatelji iskustava odgajatelja s čitanjem priča te potreba za podrškom prilikom primjene razvojne biblioterapije

	N	Min	Max	M	SD
<i>Osobna i profesionalna iskustva odgajatelja</i>					
U radu koristim slikovnice i priče	256	3,00	5,00	4,664	,535
Uživam u čitanju	254	2,00	5,00	4,685	,551
Čitali/pričali su mi slikovnice/priče u djetinjstvu	254	1,00	5,00	3,823	1,073

<i>Potreba za podrškom</i>					
Smatram da su odgajatelju potrebne veće kompetencije na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapeutske svrhe	255	1,00	5,00	4,224	,940
Osjećam potrebu za stručnom podrškom na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapeutske svrhe	256	1,00	5,00	4,031	,974

Legenda: 1- uopće ne; 2 – u manjoj mjeri; 3 – osrednje; 4 – u većoj mjeri; 5 – u potpunosti

U Tablici 8. vidljiv je minimalni rezultat na skali na tri čestice koji iznosi 1 kod tvrdnje čitali/pričali su mi slikovnice/priče u djetinjstvu, dok je na čestici uživam u čitanju minimalan rezultat 2, a na čestici u radu koristim slikovnice i priče 3. Najviša razina slaganja, u potpunosti, odgajatelja je u izjavi da u radu koriste slikovnice i priče ($M=4,6$; $SD=0,53$) i da uživaju u čitanju ($M=4,6$; $SD=0,55$). U većoj mjeri se slažu da su im čitali slikovnice i priče u djetinjstvu i ($M=3,8$; $SD=1,07$). Također, u većoj mjeri slažu se da su im potrebne veće kompetencije na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapeutske svrhe ($M=4,2$; $SD=0,94$) i da imaju potrebu za stručnom podrškom na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapeutske svrhe ($M=4,03$; $SD=0,97$).

U Tablici 9. dan je pregled frekvencija odgovora o iskustvu odgajatelja s čitanjem priča te njihovom potrebom za podrškom prilikom primjene razvojne biblioterapije.

Tablica 9. Iskustva odgajatelja s čitanjem priča te njihova potreba za podrškom prilikom primjene razvojne biblioterapije

	N (%)						
	Bez odgovora	Odgovorili	Uopće ne	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
U radu koristim slikovnice i priče	3 (1%)	256 (99%)	/	/	8 (3%)	70 (27%)	178 (69%)
Uživam u čitanju	5 (2%)	254 (98%)	/	1 (0,5%)	8 (3%)	61 (24%)	184 (71%)

Čitali/pričali su mi slikovnice/priče u djetinjstvu	5 (2%)	254 (98%)	8 (3%)	21 (8%)	61 (24%)	82 (32%)	82 (32%)
Odgajatelju su potrebne veće kompetencije	4 (1%)	255 (99%)	4 (2%)	10 (4%)	36 (14%)	80 (31%)	125 (48%)
Osjećam potrebu za stručnom podrškom	3 (1%)	256 (99%)	3 (1%)	18 (7%)	45 (17%)	92 (35%)	98 (38%)

Na pitanje o tome koriste li u radu slikovnice ili priče odgovorilo je 99% odgajatelja od čega niti jedan odgajatelj nije odgovorio s uopće ne ili u manjoj mjeri, njih 3% (N=8) čita osrednje, 27% (N=70) čita u većoj mjeri dok ih čak 68% (N=178) čita u potpunosti.

Kada se odgajatelje pitalo uživaju li u čitanju, dobio se odgovor 98% (N=254) odgajatelja. Od tog broja, niti jedan odgajatelj nije odgovorio s uopće ne, samo 0,4% (N=1) odgovorio s u manjoj mjeri, 3% (N=8) odgovorio je osrednje, 24% (N=61) odgovorio je kako u većoj mjeri uživa u čitanju, a njih 71% (N=184) odgovorio je kako u čitanju uživa u potpunosti.

Na pitanje jesu li im čitali/pričali slikovnice/priče u djetinjstvu odgovorilo je 98% (N=254) odgajatelja od čega je njih 3% (N=8) odgovorilo kako im se nikada nije čitalo, njih 8% (N=21) odgovorilo kako im se čitalo u manjoj mjeri, 23% (N=61) kako im se čitalo osrednje, 32% (N=82) kako im se čitalo u većoj mjeri te također njih 32% kako im se čitalo u potpunosti.

Na pitanje o tome smatraju li da su odgajatelju potrebne veće kompetencije na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapijske svrhe, odgovorilo je 99% odgajatelja, od čega se njih 2% (N=4) uopće ne slaže, 4% (N=10) slaže u manjoj mjeri, 14% (N=36) slaže s tvrdnjom osrednje, 31% (N=80) slaže u većoj mjeri dok ih se 48% (N=125) slaže u potpunosti s tvrdnjom.

Gotovo svi (N=256; 99%) odgajatelji odgovorili su na pitanje o osjećaju potrebe za stručnom podrškom na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapijske svrhe, od čega je njih 1% (N=3) zaključilo kako se s tom tvrdnjom uopće ne slažu, njih 7% (N=18) slaže se u manjoj mjeri, 17% (N=45) slaže se osrednje, 35% (N=92) slaže se u većoj mjeri dok se 38% odgajatelja (N=98) u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom.

5.5. Učestalost pripovijedanja priča koje pomažu

Odgovori na pitanja o odgajateljevima iskustvima i učestalosti pripovijedanja priča koje pomažu vidljivi su u Tablici 10.

Tablica 10. Iskustva i učestalost pripovijedanja priča koje pomažu.

	Da	Ne
Imate li iskustva u pripovijedanju priča koje pomažu?	228 (88%)	25 (10%)
Učestalost		
Jednom godišnje	4 (1,5%)	222 (85%)
Jednom u tromjesečju	40 (15%)	186 (71%)
Jednom mjesečno	115 (44%)	111 (43%)
Jednom tjedno	148 (57%)	78 (30%)

Odgovor na pitanje imate li iskustva u pripovijedanju priča koje pomažu dalo je 98% (N=253) odgajatelja. Od toga broja, 88% (N=228) odgovorilo je kako ima iskustvo, dok ih je 10% (N=25) odgovorilo da nema. Od toga broja, 1,5% (N=4) odgovorilo je da pripovijeda jednom godišnje, 15% (N=40) odgovorilo je kako to čini jednom u tromjesečju, 44% (N=115) odgovorilo je kako pripovijeda priče koje

pomažu jednom mjesečno, a najveći broj odgajatelja, njih 57% (N=148) odgovorio je kako pripovijeda jednom tjedno.

5.6. Postupci i aktivnosti odgajatelja prilikom i nakon čitanje ili pričanja priča

U tablici 11. prikazani su osnovni statistički pokazatelji za postupke i aktivnosti odgajatelja prilikom i nakon čitanja ili pričanja priča (0 - nikad, 1 - rijetko, 2 – često i 3 – uvijek).

Tablica 11. Odgajateljeva percepcija primjene aktivnosti nakon čitanja ili pričanja priča

	N	Min	Max	M	SD
Analizirate sadržaj i likove priče i naglasite poruku za djetetov život	256	,00	3,00	2,477	,594
Integrirate pročitane priče kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene)	253	1,00	3,00	2,269	,555
Saslušate što dijete želi pričati o priči i odgovarate na njegova pitanja ako ih postavi	256	2,00	3,00	2,699	,460

Legenda: 0 - nikad, 1 - rijetko, 2 - često, 3 - uvijek

Minimalne vrijednosti za tvrdnju „*analizirate sadržaj i likove priče i naglasite poruku za djetetov život*“ je 0, za tvrdnju „*integrirate pročitane priče kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene)*“ 1, a za tvrdnju „*slušate što dijete želi pričati o priči i odgovarate na njegova pitanja*“ je 2, a maksimalne vrijednosti u sve tri tvrdnje iznose 3. Odgajatelji u najvećoj mjeri izjavljuju da uvijek slušaju što dijete želi pričati o priči i odgovaraju na njegova pitanja (M=2,6; SD=0,46), često analiziraju sadržaj i likove priče i naglase poruku za djetetov život (M=2,4; SD=0,59) i integriraju pročitane priče kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene) (M=2,2; SD=0,55).

U tablici 12. je dan pregled frekvencija odgovora odgajateljeve percepcije primjene aktivnosti nakon čitanja ili pričanja priča

Tablica 12. Odgajateljeva percepcija primjene aktivnosti nakon čitanja ili pričanja priča

	N (%)					
	Bez odgovora	Odgovorili	Nikad	Rijetko	Često	Uvijek
Saslušaju dijete što želi pričati i odgovaraju na pitanja	3 (0,5%)	256 (99,5%)	/	/	77 (30%)	179 (69%)
Analiziraju sadržaje i likove priče i naglase poruku	3 (1%)	256 (99%)	2 (8%)	7 (3%)	114 (44%)	133 (51%)
Integriraju pročitano priču kroz druge aktivnosti	6 (2%)	253 (98%)	/	14 (5%)	157 (62%)	82 (32%)

Odgajatelje se pitalo da procijene i označe učestalost radnji određenih aktivnosti koje su usmjerene na promjenu unutarnjeg stanja ili ponašanja djeteta, a to su bile sljedeće: saslušati što dijete želi pričati o priči i odgovarati na njegova pitanja ako ih postavi, analizirati sadržaj i likove priče i naglasiti poruku za djetetov život i integrirati pročitano priču kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene).

Na pitanje o tome saslušaju li što dijete želi pričati o priči i odgovaraju li na njegova pitanja ako ih postavi odgovorilo je 99% (N=256) odgajatelja od čega niti jedan odgajatelj nije odgovorio s nikad, njih 30% (N=77) odgovorilo je kako to čini često, a 69% (N=179) odgovorilo je kako to čini uvijek.

Broj odgajatelja koji je odgovorio na pitanje o tome analiziraju li sadržaj i likove priče i naglase li poruku za djetetov život bilo je 98% (N=253) od kojih je 0,8% (N=2) odgovorilo je kako to nikad ne čini, 3% (N=7) odgovorilo je kako to čini

rijetko, 44% (N=114) odgovorilo je kako to čini često dok je njih 51% (N=133) odgovorilo kako to čini uvijek.

Kada se odgajatelje pitalo integriraju li pročitane priče kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene), odgovorilo ih je 98% (N=253) od čega niti jedan odgajatelj nije odgovorio s nikad, njih 5% (N=4) odgovorilo je kako to čini rijetko, 62% (N=157) odgovorilo je kako to čini često, a njih 32% (N=82) kako to čini uvijek.

5.7. Povezanost odgajateljske učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže s njegovom percepcijom različitih aspekata njene primjene

Kako bi se utvrdila povezanost između učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže djeci u skupini (jednom godišnje, jednom u tromjesečju, jednom mjesečno, jednom tjedno) sa njegovim iskazom o broju djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u skupini, poznavanjem pojmova (razvojna biblioterapija, problemska slikovnica, terapijska priča i priča koja pomaže), iskustvima i potrebnom podrškom u provođenju razvojne biblioterapije izračunat je Spearmanov koeficijent korelacije. Distribucija značajno odstupa od normalne distribucije rezultata.

Tablica 13. Povezanost između odgajateljeve učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže percepciji zastupljenosti djece s posebnim odgojno obrazovnim potrebama, poznavanju i iskustvima na području razvojne biblioterapije

	Učestalost pripovijedanja priče koja pomaže
ZASTUPLJENOST DJECE S POSEBNIM O-O POTREBAMA	
Broj djece koja pokazuju razvojna odstupanja	,141*
Broj djece koja imaju dokumentaciju o teškoći u razvoju	,115
Broj djece koja pokazuju potencijalnu darovitost	,041
Broj djece koja pokazuju potencijalnu darovitost i teškoću u razvoju	,070
POZNAVANJE POJMOVA IZ RAZVOJNE BIBLIOTERAPIJE	
Upoznatost s pojmom razvojna biblioterapija	,025
Upoznatost s pojmom problemske slikovnice	,161*
Upoznatost s pojmom terapijske priče	,301***
Upoznatost s pojmom priče koja pomaže	,273***
ISKUSTVA U ČITANJAU PRIČA	
Čitali/pričali su mi slikovnice/priče u djetinjstvu	,031
U radu koristim slikovnice i priče.	,145*
Uživam u čitanju	,162*

POTREBNA PODRŠKA	
Osjećam potrebu za stručnom podrškom na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapijske svrhe	,020
Smatram da su odgajatelju potrebne veće kompetencije na ovom području	,015

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Dobivena je statistički značajna povezanost između učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže odgajatelja u odgojno-obrazovnom radu sa njegovim iskazom o broju djece s teškoćama u skupini ($r=0,141$; $p < 0,05$), poznavanjem termina problemske slikovnice ($r=0,161$; $p < 0,05$), terapijske priče ($r=0,301$; $p < 0,001$) i priče koja pomaže ($r=0,273$; $p > 0,001$), te s odgajateljevom izjavom da u radu koristi slikovnice i priče ($r=0,145$; $p < 0,05$) i da uživa u čitanju ($r=0,162$, $p < 0,05$).

Odgajatelji koji učestalije pripovijedaju priču u svom odgojno-obrazovnom radu izvještavaju o većoj pojavnosti djece s razvojnim odstupanjima u svojim skupinama, izjavljuju da su upoznati s pojmovima problemske slikovnice, terapijske priče i priče koja pomaže te češće u svom odgojno-obrazovnom radu koriste priče i slikovnice te više uživaju u čitanju.

Kako bi se utvrdilo postoji li povezanost između odgajateljevog iskaza na pojedinoj razini učestalosti pripovijedanja priča i upoznatosti s pojmovima, te mišljenjima o nekim aspektima čitanja priče izračunat je Kendel-tau koeficijent korelacije.

Tablica 14. Povezanost između pojedine razine pripovijedanja priča odgajatelja s njegovim poznavanjem pojmova i razinom korištenja priča i slikovnica u odgojno-obrazovnom radu.

	Primjena razvojne biblioterapije			
	jednom godišnje	jednom u tromjesečju	jednom mjesečno	jednom tjedno
Upoznatost s pojmom...				
razvojna biblioterapija	-,114	-,005	,011	,037
problemske slikovnice	-,094	-,167**	,059	,097
terapeutske priče	-,172**	-,183**	-,009	,207**
priče koja pomaže	-,083	-,190**	,003	,183**
U radu koristim slikovnice i priče.	,087	-,139*	-,021	,132*

Kako je u tablici 14. vidljivo, dobivena je statistički značajna negativna povezanost između odgajateljeve učestalosti pripovijedanja priča jednom godišnje i upoznatosti s pojmom terapeutske priče ($r=-0,172$; $p<0,01$). Odgajatelji koji izjavljuju da jednom godišnje pripovijedaju priče djeci u skupini procjenjuju nižu razinu upoznatosti s pojmom terapeutske priče.

Također, dobivena je statistički značajna negativna povezanost između odgajateljeve učestalosti pripovijedanja priča jednom u tromjesečju i upoznatosti s pojmom terapeutske priče ($r=-0,183$; $p<0,01$). Učestalost primjene razvojne biblioterapije jednom tjedno povezana je s boljim poznavanjem termina terapeutske priče ($r=0,207$; $p<0,01$).

Statistički značajna negativna povezanost dobivena je između odgajateljevog čitanja priča jednom u tromjesečju i upoznatosti s pojmom priče koja pomaže ($r=-0,190$; $p<0,01$). Povezanost učestalosti primjene razvojne biblioterapije jednom

tjedno povezuje se s boljim poznavanjem pojma priče koja pomaže ($p=0,183$; $r<0,01$).

Statistički značajna negativna povezanost dobivena je između učestalosti pripovijedanja priča jednom u tromjesečju i slaganja s tvrdnjom da odgajatelji u radu koriste slikovnice i priče ($p=-0,139$; $r<0,05$). Učestalost primjene razvojne biblioterapije jednom tjedno povezana je sa slaganjem s tvrdnjom o tome da odgajatelji u radu koriste slikovnice i priče ($p=0,132$; $r<0,05$).

6. ZAKLJUČAK

Područje razvojne biblioterapije oskudno je afirmirano u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu te je tema ovog rada usmjerena na analizu različitih aspekata poznavanja i načina primjene razvojne biblioterapije. Cilj rada bio je utvrditi odgajateljevu procjenu zastupljenosti djece s posebnim potrebama i dostupnost stručnih suradnika, utvrditi razinu poznavanja pojmova u području razvojne biblioterapije i iskustva odgajatelja, utvrditi načine primjene priče koja pomaže te utvrditi povezanost učestalosti pripovijedanja priče koja pomaže s znanjem, iskustvom i mišljenjima odgajatelja o nekim aspektima razvojne biblioterapije i percepciji odgajatelja o zastupljenosti djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama.

Rezultati su obrađeni deskriptivnom statistikom i izračunat je Spearmanov koeficijent korelacije. Tri četvrtine odgajatelja izvještava kako ima iskustvo u radu s djecom s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Više od polovice odgajatelja ima iskustvo rada s djecom teškoćama unutar redovnih odgojno-obrazovnih skupina dok njih manje od desetine ima iskustvo rada u posebnim skupinama. Odgajatelji izvještavaju o prosječno jednom djetetu u skupini s razvojnim odstupanjima, jednom djetetu u dvije skupine s dokumentacijom o teškoći u razvoju, nešto manje od jednog djeteta u skupini s potencijalnom darovitošću i tek jedno dijete u pet odgojno-obrazovnih skupina s potencijalnom darovitošću i teškoćom u razvoju. Više od tri četvrtine odgajatelja izvještava kako ima podršku stručnih suradnika pri čemu su najzastupljeniji psiholozi čiju podršku ima više od polovice odgajatelja, zatim pedagozi i edukacijski rehabilitatori koji su zastupljeni kod oko 45% odgajatelja dok je u vrtićima najmanje dostupna podrška logopeda i socijalnih pedagoga. Više od 60% odgajatelja navodi da poznaje u većoj mjeri ili u potpunosti pojmove priča koja pomaže, problemska slikovnica i terapijska priča dok pojam razvojne biblioterapije

najveći broj odgajatelja poznaje u maloj mjeri ili osrednje. Nešto manje od četvrtine odgajatelja pohađalo je edukacije iz područja razvojne biblioterapije, od čega je desetina bila na edukacijama vezanim za terapijske priče.

Zanimljivo je da niti jedan odgajatelj ne navodi da u radu ne koristi slikovnice i priče niti da ne uživa u čitanju. Nadalje, izjašnjavaju kako su im u većoj mjeri potrebne kompetencije radi čega osjećaju potrebu za stručnom podrškom na ovom području. Svi odgajatelji izvještavaju kako često ili uvijek saslušaju što dijete želi pričati i odgovaraju mu na pitanje kada ih postavi nakon čitanje slikovnice/priče. Također, odgajatelji koji primjenjuju razvojnu biblioterapiju jednom tjedno bolje poznaju pojmove terapijske priče i priče koja pomaže.

Ograničenje ovog istraživanja je u činjenici da se rezultati temelje na samoiskazu odgajatelja, pri čemu je upitno različito razumijevanje koncepta razvojne biblioterapije koji nije jasno artikuliran u hrvatskom odgojno-obrazovnom kontekstu.

7. LITERATURA:

1. Ayalon, O. Spasimo djecu. Zagreb : Školska knjiga, 1995.
2. Bašić, I. Biblioterapija i poetska terapija: priručnik za početnike. Zagreb : Balans centar, 2011.
3. Bettelheim, B. (2000). *Smisao i tumačenje bajki*. Cres: Poduzetništvo Jakić.
4. Crnković, M. (1980.) Dječja književnost. Zagreb: Školska knjiga.
5. Čudina-Obradović, M. (2002). *Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008). Narodne novine, br. 63/2008
7. Igrić, Lj. (2015). *Osnove edukacijskog uključivanja – škola po mjeri svakog djeteta je moguća*. Zagreb: Školska knjiga
8. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Republika Hrvatska: ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
9. Perrow, S. Iscjeljujuće priče II. Velika Mlaka : Ostvarenje, 2013.
10. Pokorny, S. (2012). Biblioterapija za korisnike Centra za rehabilitaciju Komarevo i Klub "Žabica", u: Bišćan, F., Kovač Vrana, V., Mavretić, Ž., Ivanež, M. i Kovič, P. (ur.), *8. i 9. međunarodni stručni skup knjižnica – središte znanja i zabave*. Karlovac: Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" (2014), str. 75-79.
11. Sabljak, Lj. (2012). Biblioterapija u posebnim knjižničnim programima poticanja čitanja, u: Bišćan, F., Kovač Vrana, V., Mavretić, Ž., Ivanež, M. i Kovič, P. (ur.), *8. i 9. međunarodni stručni skup knjižnica – središte znanja i zabave*. Karlovac: Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" (2014), str. 47-51.

12. Šimunović, D..(2001). Pričom do emocionalne stabilnosti. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, vol. 7(25), 9-14.
13. Škrbina, D. *Art terapija i kreativnost*. Zagreb : Veble commerce, 2013.
14. Zuckerman Z. (2016). *Summa pedagogica - Inkluzivno obrazovanje učenika s razvojnim teškoćama*. Velika Gorica: Naklada Benedikta

8. PRILOZI

Prilog 1. Upitnik

Poštovani,

u okviru većeg istraživanja u ovom se upitniku ispituje mišljenje odgajatelja o primjeni problemskih slikovnica i terapijskih priča. Termin koji se opisuje primjena knjiga, priča, slikovnica i drugih formi materijala u cilju pomaganja djetetu u rješavanju nekih zahtjevnih situacija za ostvarivanjem dobrobiti djeteta naziva se razvojna biblioterapija. Ispunjavanje traje oko 15 minuta, a upitnik je anoniman i dobrovoljan te u svakom trenutku možete odustati od ispunjavanja. Molimo Vas za iskrenost i hvala Vam za suradnju. Podaci se prikupljaju u sklopu izrade završnog rada, a za dodatne informacije možete se obratiti istraživaču na mail: nika.vrabec@gmail.com

Nika Vrabec, 3.god. RPOO

Molimo dopišite ili označite odgovore.

1. Godine radnog staža kao odgajatelj: _____ 3. Spol: ☐ Ž ☐ M
2. Označite vrstu zaposlenja: ☐ na neodređeno ☐ na određeno 4. Dob: _____
te prema zvanju: ☐ pripravnik ☐ odgajatelj ☐ odgajatelj mentor ☐ odgajatelj savjetnik
5. Stupanj obrazovanja:
☐ srednja stručna sprema
☐ 2 god. stručni studij
☐ 3 god. stručni studij
☐ 3 god. sveučilišni studij
☐ 5 god. sveučilišni studij
6. U sljedećim pitanjima molimo upišite broj djece u Vašoj odgojno-obrazovnoj skupini u ovoj pedagoškoj godini:
Ukupan broj djece _____
Broj djece koja pokazuju razvojna odstupanja _____
Broj djece koja imaju dokumentaciju o teškoći u razvoju _____
Broj djece koja pokazuju potencijalnu darovitost _____
Broj djece koja pokazuju potencijalnu darovitost i teškoću u razvoju _____
7. Imate li iskustvo rada s djecom s teškoćama: ☐ NE ☐ DA Ako DA - označite: ☐ redovna ☐ posebna skupina ☐
8. Imate li u radu podršku stručnih suradnika: ☐ NE ☐ DA Ako DA - označite kojih: ☐ pedagog ☐ psiholog ☐ edukacijski rehabilitator ☐ logoped ☐ socijalni pedagog
9. Procijenite zahtjevnost rada u Vašoj skupini (zaokružite: od 1 - uopće nije, do 10 - izuzetno zahtjevno):
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
10. Navedite elemente na koje se procijenjena zahtjevnost odnosi:

11. Procijenite razinu poznavanja navedenih pojmova te u kojoj mjeri su razvijene Vaše kompetencije za njihovu primjenu: tako da zaokružite u kojoj mjeri se slažete sa sljedećim tvrdnjama na ljestvici od 1 do 5, gdje je 1 - uopće nisam upoznat/a (kompetentna/an), 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti sam upoznat/a (kompetentna/an).

Pojmovi	UPOZNATOST S POJMOVIMA					KOMPETENCIJE ZA PRIMJENU				
	Uopće ne	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti	Uopće ne	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
Razvojna biblioterapija	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Problemska slikovnica	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Terapeutska priča	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Priča koja pomaže	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

12. Procijenite u kojoj mjeri ste stekli kompetencije za primjenu razvojne biblioterapije (priča i slikovnica) kroz različite forme učenja (zaokružite za svaku navedenu formu odgovarajući stupanj slaganja na skali od 1 do 5, gdje je 1 - uopće nisam, a 5 - u potpunosti):

Tijekom:	Uopće nisam	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
Preddiplomskog studija	1	2	3	4	5
Diplomskog studija	1	2	3	4	5
Stručnim usavršavanjem	1	2	3	4	5
Samostalnim čitanjem literature	1	2	3	4	5
Sudjelovanjem na edukacijama o utjecaju priče na razvoj djeteta	1	2	3	4	5

13. Molimo navedite edukacije koje ste pohađali za razvoj kompetencija iz područja primjene razvojne biblioterapije (priča i slikovnica): _____

14. Kako procjenjujete edukacije/radionice/seminare na kojima ste učili o primjeni priča u praksi: _____

Problemska slikovnica je slikovnica koja se bavi problemskim situacijama u životu djeteta, vezana uz djetetove osjećaje, zdravlje, osobine njegove ličnosti i ponašanje, te uz odnose u obitelji i društvu (Danev, Dragoja i Sutton, 2006).

Terapeutske priče su specifične priče namijenjene djeci, koje kroz pozitivan i imaginativan način rješavaju tešku situaciju i služe kao pomoć u nošenju s određenim emocijama, ponašanjima i iskustvima, te doprinose uspostavljanju ravnoteže (Perrow, 2005).

15. Molimo procijenite u kojoj mjeri se slažete sa sljedećim tvrdnjama na ljestvici od 1 do 5, gdje je 1 - **uopće se ne slažem**, 2 - u manjoj mjeri se slažem, 3 - osrednje se slažem, 4 - u većoj mjeri se slažem, 5 - **u potpunosti se slažem**:

	Uopće ne	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
Motiviran/a sam za primjenu problemskih slikovnica.	1	2	3	4	5
Motiviran/a sam za primjenu terapeutskih priča.	1	2	3	4	5
Osposobljen/a sam za izbor i primjenu problemskih slikovnica.	1	2	3	4	5
Osposobljen/a sam za primjenu terapeutskih priča.	1	2	3	4	5
Intuitivno znam kako primijeniti problemske slikovnice.	1	2	3	4	5
Intuitivno znam kako primijeniti terapeutske priče.	1	2	3	4	5
Poznajem brojne problemske slikovnice za određene zahtjevne situacije djece.	1	2	3	4	5
Poznajem brojne terapeutske priče za određene zahtjevne situacije djece.	1	2	3	4	5
Dostupne su mi brojne problemske slikovnice u vrtiću.	1	2	3	4	5
Dostupne su mi brojne terapeutske priče u vrtiću.	1	2	3	4	5
Spremna/an sam se osobno angažirati oko posuđivanja problemskih slikovnica u knjižnici radi čitanja djeci u skupini.	1	2	3	4	5
Spremna/an sam se osobno angažirati oko posuđivanja terapeutskih priča u knjižnici radi čitanja djeci u skupini.	1	2	3	4	5
Imam stručnu podršku u izboru i primjeni problemskih slikovnica za pojedine izazovne situacije u rastu i razvoju djece i njihovim odnosima.	1	2	3	4	5
Imam stručnu podršku u izboru i primjeni terapeutskih priča za pojedine izazovne situacije u rastu i razvoju djece i njihovim odnosima.	1	2	3	4	5

16. Procijenite u kojoj mjeri koristite problemske slikovnice i priče u odgojno-obrazovnom radu u vrtiću na ljestvici od 1 do 5, gdje je 1 - **uopće ne koristim**, 2 - rijetko, 3 - ponekad, 4 - često, a 5 - **redovito koristim**.

Problemske slikovnice i priče koristim za...	Uopće ne	Rijetko	Ponekad	Često	Redovito
...unošenje radosti u zajednicu djece.	1	2	3	4	5
...promicanje ljudskih vrijednosti, tolerancije i uvažavanja.	1	2	3	4	5
...promicanje inkluzivnih vrijednosti.	1	2	3	4	5
...dogovaranje lijepog i prikladnog ponašanja.	1	2	3	4	5
...promjenu ponašanja.	1	2	3	4	5
...smanjivanje zahtjevnog/problematičnog ponašanja.	1	2	3	4	5
...pomoć djeci pri reguliranju agresivnog ponašanja.	1	2	3	4	5
...usvajanje životno-praktičnih vještina (jelo, odvikavanje od pelena, dudu).	1	2	3	4	5
...za pomoć djeci u prepoznavanju emocija.	1	2	3	4	5
...za pomoć djeci pri reguliranju emocije ljutnje.	1	2	3	4	5
...za pomoć djeci pri reguliranju osjećaja straha.	1	2	3	4	5
...za pomoć djeci pri reguliranju osjećaja tuge.	1	2	3	4	5
...za poticanje suradnje među djecom.	1	2	3	4	5
...za poticanje komunikacije među djecom.	1	2	3	4	5
...za razvijanje osjećaja pripadnosti.	1	2	3	4	5
...za poticanje dječje autonomnosti.	1	2	3	4	5
...za socijalno promociju različitosti u zajednicu.	1	2	3	4	5
...za upoznavanje o djeci s teškoćama.	1	2	3	4	5
...za upoznavanje s potrebama pojedinog djeteta s teškoćom u razvoju.	1	2	3	4	5

17. Molimo procijenite razinu unutarnje motivacije za razvojem kompetencija iz područja primjene razvojne biblioterapije (zaokružite - od 1 -uopće nisam motiviran do 10 - izuzetno sam motiviran):

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

18. Procijenite razinu Vaših kompetencija na skali od 1 do 5, pri čemu je 1 – nisam kompetentna/an, 2 – u manjoj mjeri, 3 – osrednje sam kompetentna/an, 4 – u većoj mjeri, 5 – u potpunosti sam kompetentna/an.

Kompetentna/an sam...	Nisam	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
...procijeniti socio-emocionalni razvoj djeteta u skupini.	1	2	3	4	5
...oblikovati pozitivno socio-emocionalno ozračje u skupini.	1	2	3	4	5
...razvijati inkluzivne vrijednosti u skupini.	1	2	3	4	5
...odabrati vrstu priče prema potrebi djeteta ili skupine.	1	2	3	4	5
...procijeniti specifičnosti situacije i primijeniti priču sukladno toj situaciji.	1	2	3	4	5
...procijeniti kada primijeniti priču kao intervenciju za dijete ili nastalu situaciju.	1	2	3	4	5
...smišljati priče namijenjene zahtjevnom ponašanju.	1	2	3	4	5
...pisati priče koje najbolje odgovaraju djetetovim individualnim potrebama.	1	2	3	4	5
...uz pomoć priča poticati maštovite igre djece.	1	2	3	4	5
...odabrati priče primjerene djetetovom „unutarnjem stanju“.	1	2	3	4	5
...odabrati priče primjerene različitim uzrastima.	1	2	3	4	5
...odabrati priče primjerene kulturnom i političkom kontekstu.	1	2	3	4	5
...odabrati priče za promociju marginaliziranih ili „ranjivih“ skupina djece.	1	2	3	4	5
...odabrati priče primjerene različitim skupinama djece.	1	2	3	4	5
...vrednovati ilustracije u izabranim pričama.	1	2	3	4	5
...odabrati "najbolje od" literature za terapijsku svrhu.	1	2	3	4	5
...identificirati različite načine primjene priča kao pomoći djeci u prevladavanju izazovnih emocionalnih stanja.	1	2	3	4	5
...i samopouzdan/a primjenjivati priče u cilju pomoći djeci u „nošenju“ s izazovnim emocionalnim stanjima i ponašanjima.	1	2	3	4	5

Kompetentna/an sam primijeniti priče za...	Nisam	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
...poticanje socijalne uključenosti djece s teškoćama.	1	2	3	4	5
...poticanje socijalne uključenosti potencijalno darovite djece.	1	2	3	4	5
...poticanje djece s teškoćama na uključivanje u socijalne interakcije s vršnjacima.	1	2	3	4	5
...poticanje vršnjaka na socijalne interakcije s djecom s teškoćama.	1	2	3	4	5
...sprječavanje neopravdanog etiketiranja djece s teškoćama.	1	2	3	4	5
...razvoj djetetove pozitivne slike o sebi i svijetu oko sebe.	1	2	3	4	5

Kompetentna/an sam primijeniti priče koje djeci pomažu u prevladavanju emocionalno izazovnih situacija u odrastanju ...	Nisam	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
...s potencijalno darovitom djecom.	1	2	3	4	5
...s djecom s teškoćama u razvoju.	1	2	3	4	5
...s djecom "tipičnog" razvoja.	1	2	3	4	5

19. Procijenite stupanj slaganja sa sljedećim tvrdnjama na skali od 1 do 5, pri čemu je 1 – **uopće se ne slažem**, 2 – u manjoj mjeri se slažem, 3 – osrednje se slažem, 4 – u većoj mjeri se slažem, 5 – **u potpunosti se slažem**.

	Uopće ne	U manjoj mjeri	Osrednje	U većoj mjeri	U potpunosti
Citali/pričali su mi slikovnice/priče u djetinjstvu	1	2	3	4	5
U radu koristim slikovnice i priče.	1	2	3	4	5
Uživam u čitanju	1	2	3	4	5
Osjećam potrebu za stručnom podrškom na području korištenja priča i slikovnica u pomažuće ili terapijske svrhe	1	2	3	4	5
Smatram da su odgajatelju potrebne veće kompetencije na ovom području	1	2	3	4	5

20. Procijenite i označite koliko često nakon čitanja ili pričanja priča koje su usmjerene na promjenu unutarnjeg stanja ili ponašanja djeteta:

Saslušate što dijete želi pričati o priči i odgovarate na njegova pitanja ako ih postavi:

☐ nikad ☐ rijetko ☐ često ☐ uvijek

Analizirate sadržaj i likove priče i naglasite poruku za djetetov život:

☐ nikad ☐ rijetko ☐ često ☐ uvijek

Integrirate pročitane priče kroz druge aktivnosti (dramske, likovne, glazbene):

☐ nikad ☐ rijetko ☐ često ☐ uvijek

21. Imate li iskustva u pripovijedanju priča koje pomažu? ☐ NE ☐ DA

Ako DA, koliko često:

☐ jednom godišnje
☐ jednom u tromjesečju
☐ jednom mjesečno
☐ jednom tjedno

22. U odgojno-obrazovnoj skupini problemske slikovnice i priče najčešće čitam:

☐ prije doručka
☐ za vrijeme glavne aktivnosti
☐ prije spavanja
☐ poslije spavanja
☐

23. Usmjeravam se čitanjem najčešće na: ☐ jedno dijete ☐ manju skupinu djece ☐ svu djecu

24. Ukratko opišite situaciju u kojoj ste uočili učinke pročitane priče na dijete ili skupinu djece (ponašanje, međusobni odnosi, izjave, komentari roditelja i kolega:

© ZAHVALJUJEM NA SURADNJI ©